

KLASICIZAM
U HRVATSKOJ

Znanstveno
— stručni
skup

Muzej
za umjetnost
i obrt

Zagreb,
30. i 31. svibnja
2014.

Palača Magdalenić - Drašković - Kiepach - Jelačić,
Demetrova 7, Zagreb (detalj)

Znanstveno
— stručni
skup

KLASICIZAM U HRVATSKOJ

Program
i knjiga sažetaka

Muzej
za umjetnost
i obrt

Zagreb,
30. i 31. svibnja
2014.

INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI

DRUH

program petak,
30. svibnja 2014.

9.00

Miroslav Gašparović **Prijava sudionika i otvorenje skupa**
ravnatelj Muzeja **Pozdravna riječ**
za umjetnost i obrt

9.30

Milan Pelc **Periodizacija hrvatske povijesti umjetnosti**
i klasicizam

Anđelka Galić **Topografija antičkih spomenika na tlu Hrvatske**
u razdoblju klasicizma

Marko Špikić **Michieli Vitturi i antički svijet**

Marijan Bradanović **Još jednom o Pietru Nobileu i klasicizmu**
na sjevernom Jadranu

10.30

Rasprava

10.45

Stanka

petak,
30. svibnja 2014.

11.00

- Andrej Žmegač Nekoliko uvodnih opaski o klasicističkoj arhitekturi
Goran Vuković Dubrovnik i arhitektonska misao klasicizma
Dubravka Botica Klasicizam i barokni klasicizam u sakralnoj
arhitekturi sjeverozapadne Hrvatske
Dragan Damjanović Župna crkva u Dakovu
Danko Šourek Biskup Aleksandar Alagović i klasicizam u Banatu:
projekt župne crkve sv. Mihaela Arkandela
u Biledu
Joško Zaninović Grkokatoličke crkve Pokrova Presvete Bogorodice
Antonia Tomić u Kričkama i Preobraženja Gospodinova u
Baljcima kod Drniša: nastanak — devastacije
— obnova

12.30

Rasprava

12.45

Ručak

petak,
30. svibnja 2014.

13.30

- Mirjana Repanić-Braun **Pitanje stila u slikarstvu nakon 1750.**
- Jasmina Nestić **Iluzionirani oltari ranog 19. stoljeća na području kontinentalne Hrvatske — prilog istraživanju zidnog slikarstva 19. stoljeća u Hrvatskoj**
- Fani Celio Cega **Dijalog u dekoraciji: usporedba uređenja interijera stare i nove knjižnice u trogirskoj rezidenciji**
Ana Šverko
Giuseppe Sava **obitelji Garagnin u povodu otkrića stropne dekoracije s kraja 18. stoljeća**
- Nina Kudiš **Zidno slikarstvo u upravnoj zgradi šećerane u Rijeci**
- Jasminka Najcer Sabljak **Klasicizam u likovnim zbirkama slavonskog plemstva**
- Jelena Todorović **Težnja za idealnim svijetom — elementi klasicizma u djelu Zaharija Orfelina**
- Ljerka Šimunić **Alegorijski prikazi Amora u bakrorezima P.Ch. Coquereta**

15.15

Rasprava

15.30

Stanka

petak,
30. svibnja 2014.

15.45

- Damir Tulić Kiparski klasicizmi u Istri i Hrvatskom primorju od 1750. do 1830.
- Irena Kraševac Klasicističke portretne biste
- Vlasta Zajec Klasicistička transformacija stila na primjeru inventara župnih crkava u Bednji i Kamenici
- Josipa Alviž Interijeri kapucinskih crkava u Hrvatskoj u razdoblju klasicizma
- Maja Žvorc Crtež katafalka cara Franje II. podignutog u zagrebačkoj katedrali
- Arijana Koprčina Klasicistički elementi u zlatarstvu od posljednje četvrtine 18. stoljeća do 1830-ih
- Andreja Šimičić Klasicistička obilježja kućnih satova u Zbirci satova Muzeja Slavonije

17.30

Rasprava

program subota,
31. svibnja 2014.

9.00

Viki Jakaša Borić **Klasicističke palače u Zagrebu**

Krasanka Majer Jurišić **Stambena arhitektura Rijeke u drugoj polovini
Petar Puhmajer 18. i početkom 19. stoljeća**

Silvija Lučevnjak **Arhitektonska baština obitelji Pejačević i Mihalović
— na tragu klasicizma**

Zlatko Uzelac **Pročelje Vodenih vrata tvrđave Osijek, slavoluk
građskim i brodskim graničarima za pobjedu kod
Kolina, 18. lipnja 1757.**

Miona Muštra **„Vraćene javnosti na korištenje, brigom i troškom
grofa Henrika Sermagea“: nastanak Sutinskih
toplica 1809. godine**

Iva Raič Stojanović **Rekonstruiranje klasicističkog dvorca Januševca
nakon Drugoga svjetskog rata**

10.30

Rasprava

10.45

Stanka

subota,
31. svibnja 2014.

11.00

- Ratko Vučetić **Klasicizam u urbanistici kontinentalne Hrvatske**
- Snješka Knežević **Dva velika urbanistička zahvata na Gradecu u doba klasicizma: Južna promenada, Sjeverna promenada**
- Zlatko Karač **Klasicistička arhitektura Vukovara: izgradnja grada i urbane regulacije u prvoj polovini 19. stoljeća**
- Dunja Nekić **Urbanizam i arhitektura Siska u drugoj polovini 18. i prvoj polovini 19. stoljeća**
- Antonia Došen **Arhitektura i urbanizam grada Gospića od 1780. do 1830.**
- Mladen Obad Šćitaroci **Perivojna arhitektura Hrvatske u doba klasicizma**
Bojana Bojanić
Obad Šćitaroci

12.30

Rasprava

13.00

Ručak

14.00

**Stručni obilazak dvoraca Januševac, Laduč,
Lužnica i Novi dvori**

INTERIJERI JOSIPA KAPUCINSKIH CRKAVA ALVIŽ U HRVATSKOJ U RAZDOBLJU KLASICIZMA

Sveučilište u Zagrebu,
Filozofski fakultet,
Odsjek za povijest
umjetnosti

Kapucinske crkve u Hrvatskoj, izgrađene u prvoj polovini 18. stoljeća, tijekom treće četvrtine 18. i prve polovine 19. stoljeća gotovo su u cijelosti bile opremljene novim crkvenim namještajem klasicističkih obilježja. Jednostavnost, strogoća i pročišćenost klasicističkoga stilskog rječnika bile su, sudeći prema brojnosti intervencija nastalih u razdoblju klasicizma, sukladne kapucinskim idealima siromaštva, umjerenosti i skromnosti. Ovakvo posezanje i otvorenost prema novim rješenjima klasicizma specifičnost je kojom se kapucini izdvajaju među drugim redovničkim zajednicama u Hrvatskoj, poput franjevaca i isusovaca, čiji crkveni interijeri, unatoč kasnijim stilskim mijenama, prije svega nose pečat baroka. Izlaganjem će biti obuhvaćene kapucinske crkve u Varaždinu, Karlobagu i Osijeku, popraćene komparativnim primjerima kapucinskih crkava nekadašnje Štajerske i Bečke kapucinske provincije.

KLASICIZAM DUBRAVKA I BAROKNI KLASICIZAM U BOTICA SAKRALNOJ ARHITEKTURI SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

Sveučilište u Zagrebu,
Filozofski fakultet,
Odsjek za povijest
umjetnosti

U radu će biti razmotreni pojmovi „klasicizam“ i „barokni klasicizam“ te njihova primjena u istraživanjima sakralne arhitekture povjesničara umjetnosti srednjoeuropskog prostora, posebno Renate Wagner-Rieger, Đurđice Cvitanović i Andele Horvat, te novijih istraživanja koja su prije svega usmjerena na širi kulturološki kontekst. Na osnovi analize primjera razmotrit će se neke starije definicije klasicizma u sakralnoj arhitekturi (crkve u Vukovini, Daruvaru, Pogačecu) te će se prikazati usvajanje novih rješenja u sakralnoj arhitekturi sjeverozapadne Hrvatske krajem 18. stoljeća. S jedne strane pratimo primjenu dekorativnih motiva nadahnutih klasicizmom na crkvama koje zadržavaju tlocrtno-prostorna rješenja baštinjena iz kasnobaroknog razdoblja (crkve u Žažini, Zaboku), a s druge i primjenu novih prostornih koncepcija (crkva u Suhopolju).

MARIJAN
BRADANOVIĆ
Sveučilište u Rijeci,
Filozofski fakultet, Odsjek
za povijest umjetnosti

**JOŠ JEDNOM O PIETRU
NOBILEU I KLASICIZMU
NA SJEVERNOM
JADRANU**

Iz građe koja se čuva u arhivima Italije, Austrije, Hrvatske, Slovenije i Švicarske u posljednje vrijeme izvire sve više podataka koji dopunjuju našu percepciju o arhitekturi klasicizma na sjevernom Jadranu, kao i ranim konzervatorskim projektima koji temeljitošću pristupa mijenjaju povijest našega ranog konzervatorstva. Burna novija povijest i promjene granica rascjepkale su logične cjeline arhivske građe, otežale, a u pojedinim slučajevima i više od pola stoljeća zaustavile istraživanja na nekima od najzanimljivijih klasicističkih projekata ovog dijela Europe. Ovog puta bit će riječi o jednom, slabo poznatom, minuciozno izvedenom akvareliranom crtežu plašta pulskog amfiteatra, okolnostima u kojima je i razlozima zbog kojih je nastajao, kao i drugom popratnom pisanom i grafičkom materijalu vezanom uz sustavne težnje P. Nobilea za valorizacijom ovog spomenika. Bit će riječi i o netom objelodanjenoj arhivskoj građi koja dodatno rasvjetljuje ambicije austrijske jadranske politike i motive nastanka pojedinih crteža riječke arhivske zbirke crteža P. Nobilea, kao i o kulturnoj klimi koja je na sjevernom Jadranu iznjedrila niz dosad slabo ili nikako valoriziranih klasicističkih realizacija i planova.

FANI
CELIO CEGA
Muzej grada Trogira

ANA ŠVERKO
Institut za povijest
umjetnosti,
Centar Cvito Fisković, Split

GIUSEPPE
SAVA
Restaurator

**DIJALOG U DEKORACIJI:
USPOREDBA UREDENJA
INTERIJERA STARE I NOVE
KNJIŽNICE U TROGIRSKOJ
REZIDENCIJI OBITELJI
GARAGNIN U POVODU
OTKRIĆA STROPNE
DEKORACIJE S KRAJA
18. STOLJEĆA**

Restauratorskim istraživanjima provedenim 2013. na drugom katu trogirске palače Garagnin otkriven je stropni oslik stare obiteljske knjižnice zahvaljujući kojem je precizno utvrđena njezina lokacija. Oslik i njegov nacrt sačuvan u arhivi Garagninovih zajedno s rezultatima ranijih istraživanja bili

su dostatni za preciznu rekonstrukciju izgleda prve knjižnice krajem 18. stoljeća. Sredinom 19. stoljeća knjižnica je preseljena na prvi kat palače, gdje se i danas nalazi gotovo u potpunosti očuvana, što nam omogućuje vjerodostojnu usporedbu osnova i uređenja dvaju interijera. Postavljajući pitanje u kolikoj su mjeri zadržane, a koliko modernizirane odlike dekoracije interijera nove knjižnice spram prijašnje, uspoređujemo primijenjene motive i ukrase te utvrđujemo razinu dijaloga u dekoraciji. U izlaganju se donose i rezultati restauratorskih istraživanja obaju interijera te tako uspoređuju materijali i tehnike njihove izvedbe.

ŽUPNA CRKVA DRAGAN U ĐAKOVU DAMJANOVIĆ

Župna crkva u Đakovu pripada skupini najvažnijih sakralnih spomenika Slavonije. Riječ je o jedinoj većim dijelom sačuvanoj džamiji te rijetkom primjeru sačuvanoga neomaurskog interijera u sjevernoj Hrvatskoj. Ujedno je riječ i o jednom od najvažnijih spomenika klasicizma toga područja. Klasicistička faza njezine pregradnje dosad nije bila dobro poznata. Tek se okvirno nagađalo kada je pred prostorom džamije dograđeno novo predvorje i toranj. Izvori pronađeni u Dijecezanskom arhivu u Đakovu te Arhivu đakovačke župe svjedoče kako je pregradnja izvedena 1819., a oblikovno rješenje pokazuje da je za njezinu pregradnju većim dijelom realiziran projekt Bartola Felbingera za koji se dosad držalo da je bio namijenjen za kapelu na Svetom Duhu u Zagrebu. Realizacija projekta pokazatelj je bliskih odnosa tadašnjega đakovačkog biskupa Emericha Karla Raffaya s Felbingerom.

Sveučilište u Zagrebu,
Filozofski fakultet, Odsjek
za povijest umjetnosti

ARHITEKTURA ANTONIA I URBANIZAM GRADA DOŠEN GOSPIĆA OD 1780. DO 1830.

Gospić se na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće ubrzano razvijao i transformirao unutar sustava Vojne krajine kao štapsko mjesto Ličke pukovnije. Među najreprezentativnije primjere arhitekture ovog razdoblja mogu se ubrojiti pukovnijski stan, brigadna zgrada, katolička crkva Blažene Djevice Marije i kapelica sv. Ivana Nepomuka, kao i pravoslavna crkva sv. Velikomučenika Georgija, te zgrada zatvora i dr. Uz podizanje sakralnih i vojno-upravnih zdanja, unutar gradske jezgre formiraju se i dva trga (*Paradeplatz* i *Marktplatz*), kao i

Muzej za umjetnost i obrt,
Zagreb

novouređena park-šuma Jasikovac. Zahvaljujući kartama grada iz 1750. i 1822. godine moguće je pratiti urbanističke promjene nastale u tom međurazdoblju. Jedinstvenim pregledom nastoji se dati doprinos valorizaciji arhitekture ovoga ličkog središta kao i pridonijeti novim spoznajama o kulturnoj baštini Hrvatske u navedenom razdoblju.

ANĐELKA TOPOGRAFIJA ANTIČKIH
GALIĆ SPOMENIKA NA TLU
Muzej za umjetnost i obrt, HRVATSKE U RAZDOBLJU
Zagreb KLASICIZMA

Rezultati arheoloških iskopavanja u Herkulaneju (1738.) i Pompejima (1748.) potaknuli su nova topografska istraživanja koja se tijekom druge polovine 18. stoljeća iz Rima šire na Napuljski zaljev, istočnu obalu Jadrana, Grčku te druge zemlje Levanta. U duhu prosvjetiteljstva nove su spoznaje o spomeničkoj baštini antike posredovane vizualnim zapisima i učenim tekstovima u publikacijama koje su, objedinjujući arheološke, antikvarne i umjetničke interese, imale važnu ulogu u formiranju novoga stilskog idioma – klasicizma. Topografija antičkih spomenika na tlu Hrvatske u razdoblju klasicizma objedinjava različite pristupe, poglede i interpretacije vodećih protagonista stila – u znanstvenim djelima koja su bila iznimno značajna za klasičnu arheologiju i završnicu grčko-rimske polemike, te u umjetničkom žanru vedute.

VIKI KLASICISTIČKE PALAČE
JAKAŠA BORIĆ U ZAGREBU

Ministarstvo kulture RH,
Konzervatorski odjel
u Zagrebu za područje
Zagrebačke županije

Gornjogradske palače pokazuju da arhitektura klasicizma u Zagrebu ima svoj identitet, da je izrasla iz prostornih i ambijentalnih uvjeta te da su je osnovni klasični postulati učinili iznimnom, ali ne u smislu ponavljanja pravila nego njihove transformacije (ili primjene) u funkciji nove kreacije. Na spomenutim se palačama sasvim jasno razabiru stilska pripadnost i utjecaji, ali se sažima i sama bit zagrebačkog klasicizma koji proizlazi iz osnovnih načela radikalnog klasicizma, temeljenih na zahtjevima za svrhovitošću i funkcionalnošću kao i recepciji teorije Jean-Nicolas-Louisa Duranda. Uz navedene karakteristike funkcionalne provenijencije, što su zapravo obilježja tada aktualnoga kubičnog stila, razabiru se sasvim jasne primjese paladijanizma. Potonje se

uočavaju u vanjskom kao i unutrašnjem oblikovanju, što je karakteristično i za srednjoeuropska izvorišta utjecaja toga vremena. Nije riječ, međutim, o formalnoj imitaciji Palladijevih rješenja nego prije svega inspirativnoj snazi koja je bila u skladu s idejama i teorijom toga vremena.

**KLASICISTIČKA ZLATKO
ARHITEKTURA VUKOVARA: KARAČ
IZGRADNJA GRADA I Sveučilište u Zagrebu,
URBANE REGULACIJE U Arhitektonski fakultet
PRVOJ POLOVINI
19. STOLJEĆA**

Iako se klasicistički elementi u arhitekturi Vukovara javljaju već u sloju kasnobaroknih reprezentativnih gradnji atribuiranih bečkom arhitektu J. Hatzingeru (palača Županije 1773., zvonik franjevačke crkve 1773./74., adaptacija dvorca Eltz 1781.), znatnije klasicističke novogradnje vežu se uz dvije urbanističke regulacije provedene u sklopu sanitarnog uređenja grada nakon kuge (1795./96.), te kao posljedica velikog požara (1822.). Među novim sakralnim dominantama izdvajaju se pravoslavna crkva sv. Petke na Dobroj vodi, prva sinagoga, adaptacija katoličke kapele sv. Roka te više poklonaca i raspela. Od javnih novogradnji važni su gradski Magistat i hotel „K lavu“, dok su najbrojnije klasicističke realizacije u grupi rezidencijalnih objekata (dogradnja dvorca Eltz s oranžerijom i uređenjem perivoja, kurija Najpar, kurija baruna Adamovića, vila Knoll i niz građanskih kuća bidermajerskih odlika).

**DVA VELIKA SNJEŠKA
URBANISTIČKA ZAHVATA KNEŽEVIĆ
NA GRADECU U DOBA Institut za povijest
KLASICIZMA: JUŽNA umjetnosti, Zagreb
PROMENADA, SJEVERNA
PROMENADA**

Južna promenade (Strossmayerovo šetalište) uređena je 1813. ispod južnoga gradskog zida, a Sjeverna promenade (Vrazovo šetalište) 1841. ispod sjevernog i Popova tornja. Oba šetališta svjedočanstvo su transformacije Gradeca neagresivnom razgradnjom njegovih srednjovjekovnih

bedema – zato što ovdje nije bilo drastičnog rušenja kao u većini europskih gradova koji već potkraj 18. stoljeća, a napose u 19. stoljeću, uklanjaju svoje zidove da bi se na njihovu mjestu uredili javni prostori (trgovi, promenade, parkovi) ili prometne komunikacije. Nisu narušile sliku Gradeca kao utvrđenog grada, a donijele su novu kvalitetu. U usporedbi sa sličnim ostvarenjima u srednjoeuropskim gradovima, one su razmjerno rane, specifične su iz topografskog, konceptualnog i arhitektonskog aspekta i, u svemu, izraz su ranograđanske epohe, kulture romantizma i bidermajera.

ARIJANA
KOPRČINA
Muzej za umjetnost i obrt,
Zagreb

**KLASICISTIČKI
ELEMENTI U ZLATARSTVU
OD POSLJEDNJE
ČETVRTINE
18. STOLJEĆA DO 1830-III**

Rad će donijeti uvid u klasicističke izvedbe u zlatarstvu 18. stoljeća te uvid u klasicističke oblikovne elemente zastupljene tijekom prvih desetljeća 19. stoljeća. Primjerima će uputiti na oblikovanje na način prepoznatljivog i karakterističnog stila 18. stoljeća, na izvedenice klasicističkih oblikovnih tema u bidermajeru te bidermajer kao zasebnu oblikovnu fazu proizašlu iz klasicizma. Temelj rada bit će produkcija domaćih zlatara, ponajprije majstora kontinentalne Hrvatske, zagrebačkih i varaždinskih zlatara, te usporedni primjeri zlatarstva jadranske Hrvatske i strane zlatarske produkcije. Pregledom odabrane sačuvane i dostupne građe upozorit će se na trajanje klasicističkog oblikovanja u domaćem zlatarstvu, način širenja stila te na njegovu prihvaćenost u zlatarstvu u hrvatskoj sredini.

IRENA
KRAŠEVAC
Institut za povijest
umjetnosti, Zagreb

**KLASICISTIČKE
PORTRETNE BISTE**

Nakon sredine 18. stoljeća vode se brojne debate o ljudskoj fiziognomiji kao „ogledalu duše“ u skladu s humanističkim svjetonazorom prosvjeteljskog doba. Portretne biste predstavljaju važan segment kiparstva u razdoblju klasicizma u pokušaju stilskog fuzioniranja ideala prema klasičnim antičkim uzorima i realizma na osnovi individualnih karakteristika portretirane osobe. Na primjerima portretnih bista iz fundusa hrvatskih muzeja pokušat će se objasniti

odnos između idealiziranog i realističkog pristupa u kiparskom portretu u razdoblju klasicizma te otvoriti pitanja atribucije, poglavito u hrvatskim zbirkama nevelikog opusa pripisanog vodećem klasicističkom kiparu Antoniju Canovi.

ZIDNO SLIKARSTVO U UPRAVNOJ ZGRADI ŠEĆERANE U RIJECI

NINA KUDIŠ
Sveučilište u Rijeci,
Filozofski fakultet, Odsjek
za povijest umjetnosti

U upravnoj zgradi šećerane u Rijeci oslikano je više prostora u razdoblju od posljednjih desetljeća 18. pa do kraja 19. stoljeća. Najkvalitetniji se oslik nalazi u takozvanom Salonu s vedutama smještenom na drugom katu upravne zgrade te ga valja datirati u sam kraj devetog desetljeća 18. stoljeća. Sasvim je drugačijeg sadržaja i stilskog izričaja oslik u susjednom salonu: ondje su prikazane mitološke scene koje slave Veneru, Dijanu i Amora. Ove su slike nastale početkom 19. stoljeća, a svakako prije 1814. godine kada staje proizvodnja Povlaštene tršćansko-riječke kompanije. Slabije se očuvan zidni oslik nalazi i u više drugih prostorija upravne zgrade, a koje su uglavnom smještene na sjevernom dijelu drugog te na trećem katu. Riječ je mahom o pejzažnim scenama romantične intonacije i relativno skromne slikarske kvalitete. Svod središnje prostorije na prvom katu oslikao je Giovanni Fumi (Venecija, 1849. – Rijeka, 1900.) krajem 19. stoljeća alegorijskim prikazom godišnjih doba. Cilj je ovog izlaganja analizirati, prije svega, reprezentativni oslik u salonima drugog kata upravne zgrade šećerane te ga odrediti u odnosu na moguće predloške i kontekst tradicije zidnog slikarstva druge polovine 18. te početka 19. stoljeća u Veneciji i Venetu, no ponajprije u Udinama, Trstu i Furlaniji.

ARHITEKTONSKA BAŠTINA OBITELJI PEJAČEVIĆ I MIHALOVIĆ — NA TRAGU KLASICIZMA

SILVIJA LUČEVNJAK
Zavičajni muzej Našice

Najreprezentativnije građevine slavonskog plemstva, na kojima je moguće pratiti i različite kulturno-povijesne i stilske mijene, bili su dvorci i kurije, a utjecaj pojedinih obitelji može se pratiti i na intervencijama na sakralnim građevinama. Većina ovih primjera s prijeloma 18. i 19. stoljeća u literaturi je okarakterizirana kao primjer baroknoklasicizirajućeg

stila, dok je samo nekoliko građevina s početka 19. stoljeća definirano kao primjer klasicističke arhitekture. U radu će se detaljnije prikazati arhitektonska baština dviju uglednih slavonskih plemićkih obitelji (Pejačević i Mihalović). Analizirat će se njihove građevine u Feričancima, Našicama, Orahovici, Retfali i Virovitici, koje su iznimno zahvalne za pokušaj interpretiranja (su)odnosa kasnobaroknih i klasicističkih elemenata. Pri tome će se upozoriti na moguću provenijenciju njihovih graditelja i arhitektonskih rješenja, odnosno na moguće međusobne utjecaje u gradnji stambenih i sakralnih prostora.

KRASANKA MAJER JURIŠIĆ
 PETAR PUHMAJER
 STAMBENA ARHITEKTURA RIJEKE
 U DRUGOJ POLOVINI
 18. I POČETKOM
 19. STOLJEĆA

Hrvatski restauratorski zavod,
 Zagreb

Druga polovina 18. stoljeća u Rijeci bila je obilježena pojačanom trgovačkom aktivnošću, a, slijedom toga, i osnaživanjem građanskog staleža. To je potaknulo intenzivnu izgradnju grada koji se počeo širiti izvan gradskih zidina te nasipavanjem obale. Izniman poticaj za izgradnju dala je i Povlaštena tršćansko-riječka kompanija, koja je 1752. podigla veliki kompleks rafinerije šećera, zapadno od grada, a čija je upravna, raskošno opremljena zgrada služila i za stanovanje njezinih direktora. Neposredno uz Stari grad, osobito na tek formiranom prostoru Korza, potom u tzv. Novom gradu, danas poznatom kao Delta, kao i na ušću Rječine, današnjoj Fiumari, podižu se stambene kuće i formiraju ulični nizovi. Pojedine građevine odlikuju elementi reprezentativnog stanovanja pa se može govoriti i o arhitekturi palača. Najistaknutije nastaju na Korzu, osobito na sjevernoj strani i uz sam gradski sat (palača Wohinz, palača Troyer i palača Vuković) te na Fiumari (palača Adamić). Riječ je redom o višekatnicama jednostavnih pročelja na kojima se prepoznaju elementi kasnobarokne i klasicističke arhitekture. Naručitelji su predstavnici obogaćenoga građanskog sloja obrtnika i trgovaca, koji su ujedno i važni protagonisti društvenog i gospodarskog života grada. Oni su imali posrednu ali ključnu ulogu u razvoju riječke stambene arhitekture, a time i u formiranju novih gradskih vizura na prijelomu 18. i 19. stoljeća.

„VRAĆENE JAVNOSTI NA MIONA
 KORIŠTENJE, BRIGOM I MUŠTRA
 TROŠKOM GROFA HENRIKA Samostalna istraživačica
 SERMAGEA“: NASTANAK
 SUTINSKIH TOPLICA
 1809. GODINE

Kultura termalnih lječilišta razvijena u Europi tijekom 18. stoljeća, u kontinentalnoj se Hrvatskoj javlja u njegovoj drugoj polovini, kada u kratkom razdoblju od nekoliko desetljeća nastaje veći broj termalno-lječilišnih sklopova, kao odgovor na prosvjetiteljska javno-institucionalna nastojanja, čiji su nositelji pojedini pripadnici društvene elite. Grof Henrik Sermage – višestruko povezan s istaknutim pripadnicima inteligencije toga vremena – podiže 1809. godine prvi kupališni objekt u Sutinskim toplicama i obilježava ga natpisnom pločom koja zrcali njegov nazor prosvjetitelja, antičkog baštinika i obnovitelja. Dosadašnje spoznaje o nastanku lječilišta u cijelosti se oslanjaju na manji segment sedamdesetak godina stare studije Emilija Laszowskog, pa će se ovim radom nastojati detaljnije opisati kontekst formiranja toga posve novoga kulturnog i graditeljskog fenomena.

KLASICIZAM U LIKOVNIM JASMINA
 ZBIRKAMA SLAVONSKOG NAJCER SABLJAK
 PLEMSTVA Galerija likovnih umjetnosti,
 Osijek

U zbirkama plemićkih obitelji istočne Hrvatske, u dvorcima obitelji Pejačević, Hillebrand von Prandau/Normann-Ehrenfels, Eltz i Odescalchi nalazile su se likovne zbirke stvarane od početka 18. do sredine 20. stoljeća. Umjetnine nakon Drugoga svjetskog rata dospijevaju ponajviše u slavonske muzejske institucije. Oko tisuću jedinica likovne građe ima raznovrsne stilske odrednice. Dosadašnji su istraživači ove baštine uočili primjerke klasicističke umjetnosti i istaknuli da je kroz prihvaćanje ovog stila u zbirke slavonskog plemstva ušao duh antičkih uzora koji odiše harmonijom, mirnoćom i dostojanstvom. Upravo je klasicizam unosio u zbirke željnu reprezentivnost tako potrebnu slavonskoj vlasteli nakon prethodnih burnih stoljeća ratovanja s Osmanlijama. Jedan manji broj umjetnina zastupljen u zbirkama ima stilsko obilježje tzv. *empire* klasicizma. Među njima je najznačajnija slika *Obitelji Pejačević u perivoju virovitičkog dvorca* iz 1811. godine slikara F. J. G. Liedera.

DUNJA NEKIĆ
Samostalna istraživačica

**URBANIZAM I
ARHITEKTURA SISKA
U DRUGOJ POLOVINI
18. I PRVOJ POLOVINI
19. STOLJEĆA**

Iako je krajem 18. stoljeća još uvijek podijeljen na Civilni i Vojni Sisak razdvojen rijekom Kupom, grad ponovnim otvaranjem trgovačkih putova nakon povlačenja Turaka ubrzo dobiva na značenju kao riječna luka u kojoj se, sukladno novodobivenom statusu, intenzivno gradi tijekom 18. i 19. stoljeća. Gradnja sve većih i prestižnijih magazina i svratišta, koji postaju svojevrsan statusni simbol, prate razvoj riječne trgovine. Tek se na prijelazu u 19. stoljeće veća pozornost počinje davati gradnji zidanih stambenih objekata među kojima su dotada prevladavale drvene kuće, jedinstvenoga posavsko-pokupskog tipa gradnje. Društveni i kulturni život nije pratila gradnja namjenskih objekata za kulturna događanja, te time svratišta postaju centri zbivanja u gradu u kojima se organiziraju predstave, balovi i koncerti.

JASMINA NESTIĆ
Sveučilište u Zagrebu,
Filozofski fakultet, Odsjek
za povijest umjetnosti

**ILUZIONIRANI OLTARI
RANOG 19. STOLJEĆA
NA PODRUČJU
KONTINENTALNE
HRVATSKE — PRILOG
ISTRAŽIVANJU ZIDNOG
SLIKARSTVA 19. STOLJEĆA
U HRVATSKOJ**

Iluzionirani se oltari u hrvatskoj likovnoj baštini javljaju od četvrtog desetljeća 18. stoljeća, brojnije se bilježe od šestog desetljeća pa sve do kraja 18. stoljeća, a svojevrsni kontinuitet njihove pojave seže kroz 19. te sporadično sve do prvih desetljeća 20. stoljeća. Kao likovna pojava zaživjela posebice u 18. stoljeću, uklapaju se u suvremeni umjetnički krajobraz srednjoeuropskog područja o čemu svjedoči ponajprije oslonac ovih oltara na iste ili srodne likovne predloške i izvorišta. Pritom se kao nezaobilazan utjecaj pokazuje teorija i praksa talijanskog umjetnika i isusovca-

laika Andree Pozza (Trento, 1642. – Beč, 1709.), čija oltarna i scenografska rješenja iz traktata *Perspectiva pictorum et architectorum* (1693., 1700.) prepoznajemo kao uzor i na oltarima nastalima unutar prvih desetljeća 19. stoljeća na području kontinentalne Hrvatske (Gornja Bučica, Nova Gradiška, Krušljevo Selo, Šišinec i dr.). Izlaganje je usmjereno upravo na ove oltare, u čijem se oblikovanju i dalje koriste klasične arhitektonske strukture i leksik, u određenoj mjeri još uvijek okrenute baroknoj, ali većinom prilagođene klasicističkoj maniri, a za koje bliske komparativne primjere pronalazimo i na širem srednjoeuropskom području.

PERIVOJNA ARHITEKTURA HRVATSKE U DOBA KLASICIZMA

Perivojna arhitektura Hrvatske u doba klasicizma nastavlja se na rad *Barokna perivojna arhitektura u Hrvatskoj* objavljen u knjizi *Sic ars deprenditur arte: zbornik u čast Vladimira Markovića* (2009.). Istaknut će se primjeri perivoja koji su obilježili klasicističko razdoblje između 1750. i 1830. godine u Hrvatskoj, kao i oni manje poznati koji nisu obuhvaćeni u baroknom razdoblju, te s pogledom na europski kontekst. Osim perivoja dvoraca, koji su u to doba još uvijek razmjerno skromni, velik je zamah uočljiv u počecima promišljanja i prvim ostvarenjima javne perivojne arhitekture u hrvatskim gradovima i lječilišnim mjestima. U mnogim slučajevima u doba klasicizma pojavljuju se ideje i izvodi se prva etapa perivoja da bi dovršetak slijedio kasnije. Perivojna arhitektura razdoblja klasicizma uvod je u brojna i vrijedna ostvarenja perivojne kulture druge polovine 19. stoljeća.

MLADEN
OBAD
ŠČITAROCI
BOJANA
BOJANIĆ
OBAD
ŠČITAROCI

Sveučilište u Zagrebu,
Arhitektonski fakultet

PERIODIZACIJA HRVATSKE POVIJESTI UMJETNOSTI I KLASICIZAM

U hrvatskoj povijesti umjetnosti interpretacija klasicizma ponajviše je povezana s istraživanjem umjetnosti i kulture druge polovine 18. i početka 19. stoljeća. U knjizi Anđele Horvat, Radmile Matejčić i Krune Prijatelja *Barok u Hrvatskoj* (1982.) klasicizam je potpuno integriran u barok. A. Horvat uspostavlja i temeljnu periodizaciju klasicizma u arhitekturi sjeverne Hrvatske, pri čemu uvodi podjelu na

MILAN
PELC
Institut za povijest
umjetnosti, Zagreb

rani, odnosno barokni klasicizam ili klasicizirajući barok, zreli klasicizam, i kasni, odnosno romantični klasicizam. Međutim, unatoč ovom i sličnim pokušajima periodizacije, klasicizam (poput manirizma) u Hrvatskoj nije nikad obrađen kao zaseban i autonoman stil određenoga povijesnog razdoblja. Istodobno, klasicizam se nerijetko interpretira kao oblikovni jezik proturječan baroku (Milan Prelog, Doris Baričević) pri čemu njegov vrijednosni status može biti nadređen ili podređen baroku, a može podrazumijevati i svjetonazorske odnosno ideološke konotacije. Posve je nejasan status *neoklasicizma* koji se čas pojavljuje kao fenomen u baroku (R. Matejčić) a onda opet kao izdanak historicizma. Ovo izlaganje pokušat će rezimirati odnos hrvatske povijesti umjetnosti prema klasicizmu i njegovu vrednovanju u okvirima periodizacijske i stilske paradigme opće povijesti umjetnosti, te upozoriti na potrebu preciznijeg određenja klasicističkog fenomena u povijesnoumjetničkoj baštini Hrvatske.

IVA RAIČ
STOJANOVIĆ

REKONSTRUIRANJE
KLASICISTIČKOG DVORCA
JANUŠEVCA NAKON
DRUGOGA SVJETSKOG
RATA

Institut za povijest umjetnosti,
Zagreb

Dvorac Januševac, smatran jedinstvenim ostvarenjem klasicizma na tlu Hrvatske, teško je oštećen pri kraju Drugoga svjetskog rata. Iznimno mukotrpan proces rekonstruiranja građevine koji je uslijedio bio je popraćen prijetećom mogućnošću rušenja njezinih ostataka, stihijskim raznošenjem građevinskog materijala, zalaganjem pojedinih stručnjaka za drugačije oblike konzervatorskih zahvata te stalnim nedostatkom financijskih sredstava. Unatoč svemu, dvorac je nakon više desetljeća iznova podignut (doduše, ne u cijelosti), za što su zaslužni neki od protagonista tadašnje povijesnoumjetničke, arhitektonske i konzervatorske scene. Ovo izlaganje dotaknut će se važnijih trenutaka iz povijesti dvorca, s naglaskom na ocrtavanju poslijeratne recepcije toga klasicističkog spomenika i postupka vraćanja njegove slike u brdovečki krajolik.

PITANJE STILA MIRJANA U SLIKARSTVU NAKON 1750. REPANIĆ-BRAUN

Periodizacija i definicija stilskih razdoblja u umjetnosti druge polovine 18. i početka 19. stoljeća složen je pothvat koji dokraja nisu odradili ni strani a ni domaći povjesničari umjetnosti. Kada je riječ o slikarstvu između 1750. i 1800., njegova se stilaska definicija najčešće stapa u općenit pojam „kasnog baroka“, ponajviše stoga što se više pozornosti posvećuje tematici, primjerice trajanju poslijetridentskih sadržaja, ili atributivnim problemima, a znatno manje pitanjima stila, promjenama sadržaja u umjetnosti na prijelomu 18. stoljeća i novim sadržajima u zidnom slikarstvu profane tematike. Zanimljivi su fenomeni dugotrajnog preplitanja stilskih značajki rokokoa i klasicističkih obilježja u djelima srednjoeuropskih slikara, pa i primjeri interpretacije antičkih tema na svodovima svećanih dvorana – ovalne dvorane dvorca Oršić u Gornjoj Bistri (oko 1770. – 1775) i središnje prostorije u dvorcu Donje Oroslavje.

Institut za povijest umjetnosti,
Zagreb

KLASICISTIČKA OBILJEŽJA ANDREJA KUĆNIH SATOVA U ŠIMIČIĆ ZBIRCI SATOVA MUZEJA SLAVONIJE

Muzej Slavonije, Osijek

U fundusu Zbirke satova Muzeja Slavonije čuva se tridesetak kućnih satova izrađenih između 1750. i 1830. godine. Obilježja i mijene stilova iščitavaju se na kućištima satova, te su stoga u kontekstu proučavanja stilskih osobina kućišta zanimljivija od satnih mehanizama. Prema stilskim karakteristikama razlikujemo razdoblje klasicizma Luja XVI. te monumentalnijeg *empirea*. Kako u građanskim salonima, tako i u muzejskoj Zbirci, najizrazitiji predstavnici klasicizma su tabernakl satovi, satovi sa stupovima i nekoliko stojećih figuralnih satova. Tipično za razdoblje *empirea*, i u Zbirci prevladavaju portalni satovi. Dio satova izrađen je u većim središtima Monarhije (Beč, Budim), dok je nekoliko sačuvanih satova rad domaćih osječkih urara (Joseph Florian, Paul Kracker). U Muzej su dospjeli (uglavnom otkupom) iz građanskih stanova bogatijih Osječana, a dio satova bio je u vlasništvu plemićkih obitelji osječke okolice.

LJERKA ŠIMUNIĆ
Gradski muzej Varaždin

**ALEGORIJSKI
PRIKAZI AMORA
U BAKROREZIMA
P. CH. COQUERETA**

Mitološki prikazi nagih krilatih dječacića u kočijama u obliku bačve, školjke ili drvene daske vučenim od različitih vrsta životinja nadahnjivali su jednako umjetnike antike kao i klasicizma. U ambijentalnom, ampirskom salonu stalnog postava Kulturnopovijesnog odjela Gradskog muzeja Varaždin u Starom gradu nalaze se grafike s prikazima Amora, izložene u originalnim okvirima. Seriju od šest punciranih bakroreza, naknadno koloriranih temperom, koje prema sadržaju možemo grupirati u tri para međusobno suprotstavljenih vrsta ljubavi, izradio je francuski grafičar Pierre Charles Coqueret oko 1800. godine u Parizu. Grafike pod imenom *Amor Volubile*, *Amor Lento*, *Amor Vile*, *Amor Nobile*, *Amor Furioso*, *Amor Poetico* predstavljaju različite vrste ljubavi koje se obično pojavljuju u paru kao suprotnosti. Likovni prikaz borbe dobra i zla, kreposti i mana kroz likove boga ljubavi Amora kao dječaka sa životinjskim simbolima prisutan je u likovnoj umjetnosti od fresko-umjetnika Pompeja i Herkulanuma, Rafaela, Michelangela Maestrija do P. Ch. Coquereta. Grafike je za muzejsku zbirku otkupio Gradski muzej Varaždin 1954. godine od varaždinskog kolekcionara dr. Nikole Pečornika.

DANKO ŠOUREK
Sveučilište u Zagrebu,
Filozofski fakultet, Odsjek
za povijest umjetnosti

**BISKUP ALEKSANDAR
ALAGOVIĆ I KLASICIZAM
U BANATU: PROJEKT
ŽUPNE CRKVE
SV. MIHAELA ARKANDELA
U BILEDU**

U Nadbiskupijskom arhivu u Zagrebu čuva se detaljni nacrt pregradnje crkve sv. Mihaela u Biledu, sjedištu veleposjeda zagrebačkih biskupa u današnjoj Rumunjskoj. Nacrt je potpisao graditelj Anton Schmidt, a vlastoručno potvrdio (1832.) biskup Aleksandar Alagović. Sadrži tlocrt i presjek te bočni i frontalni prikaz crkve s prepoznatljivim klasicističkim elementima poput plitkih trokutastih zabata, termalnih prozora i rozetama ukrašenog nadvoja trijumfnog luka. Klasicistički je odmjerena i artikulacija zidnih ploha provedena

pilastrima dorskog reda. Opsežan zahvat pregradnje starije crkve uključivao je i prigradnju monumentalnog transepta i predvorja te povišenje zvonika. Bilecki projekt, proveden s neznatnim odstupanjima, potvrđuje tako Alagovićevu ulogu naručitelja *profinjena ukusa*, svjedočeći istodobno i o pomalo zaboravljenim vezama Zagreba i ovog dijela Habsburške Monarhije.

MICHELII VITTURI MARKO I ANTIČKI SVIJET ŠPIKIĆ

U izlaganju će biti riječi o spisima polihistora i antikvara Antuna Radoša Michielija Vitturija (1752. – 1822.) u kojima se bavio poviješću i spomenicima antičke Dalmacije. U središtu su zanimanja piščeva vrela, vjerodostojnost interpretiranja i vizije spajanja antičke i moderne Dalmacije u njegovim antikvarnim studijama. Raspravit će se o spisima u kojima se rekonstruira izgled antičke Salone i raspravlja o uzornosti antičke republike za Dalmaciju uoči propasti Mletačke Republike. Podsjetit će se na princip rekonstruiranja kao rehabilitacije korištenjem prozopopeje i raspraviti uporaba povijesnih spomenika u političke svrhe desetljećima prije nastupa historizma. U izlaganju će biti riječi i o kulturnom kontekstu nastanka tih djela, njihovoj ulozi u razvitku klasicističkog kulta antičkih spomenika, epistemološkim načelima Michielija Vitturija i uzorima u radu.

Sveučilište u Zagrebu,
Filozofski fakultet, Odsjek
za povijest umjetnosti

TEŽNJA ZA IDEALNIM JELENA SVIJETOM — ELEMENTI TODOROVIĆ KLASICIZMA U DJELU ZAHARIJA ORFELINA

Iako se djelo Zaharija Orfelina vezuje ponajprije uz kulturnu klimu baroknog doba, njegovo stvaralaštvo sadrži velik broj klasičnih elemenata. Zato se može reći da je njegovo djelo predstavnik baroknog klasicizma, specifične forme baroknog stila pod velikim utjecajem kulture klasične antike. Ova će studija pokazati različite utjecaje klasicizma — od veoma razvijenih oblika klasične alegorije i klasicističkih arhitektonskih elemenata njegovih imaginarnih prostora, mjesta labirinta u Orfelinovu stvaralaštvu, sve do važnih koncepata antičke kulture. Također značajno mjesto zauzet će Orfelinovo korištenje klasičnih ideja idealnoga utopijskog grada kao razmatranja vizualno-poetske forme *carmine*

Univerzitet umetnosti
u Beogradu, Fakultet
likovnih umetnosti, Srbija

figurate, važnog elemente antičke književnosti. Kao primjeri bit će korištena neka od ključnih djela Zaharija Orfelina ali i ona manje poznata u našoj znanosti, poput *Svečanog pozdrava Mojseju Putniku* iz 1757.

DAMIR TULIĆ
Sveučilište u Rijeci,
Filozofski fakultet, Odsjek
za povijest umjetnosti

**KIPARSKI KLASICIZMI
U ISTRI I HRVATSKOM
PRIMORJU OD 1750. DO 1830.**

Istra i Hrvatsko primorje u 18. su stoljeću doživjeli gospodarski i demografski procvat. Kulturna klima jednog dijela društvene elite u Veneciji već je oko 1740. pripremila put promjenama krećući od baroknog klasicizma prema klasicizmu Antonija Canove. U tom su svjetlu skulpture Giovannija Marchiorija u Istri revolucionarne u širem kontekstu mletačke kiparske produkcije *settecenta*. No, na Kvarneru su prisutna i djela Canovina učitelja, Giuseppea Bernardija. U izlaganju će biti riječi i o nekoliko dosad nepoznatih skulptura koje se mogu povezati s uglednim venecijanskim kiparima jasno izraženoga klasicističkog usmjerenja. K tome, ovdje posebno treba istaknuti klasicizam švicarskih štukatera, braće Clementea i Giacoma Somazzija, koji su svojim brojnim radovima najizrazitije obilježili kiparsku scenu u Hrvatskom primorju oko 1800. godine. Konačno, jedan je zaboravljeni kipar iz Veneta, Antonio Bosa, obilježio prva desetljeća 19. stoljeća u Istri povezavši tako poluotok sa suvremenim zbivanjima i tokovima kiparstva u Veneciji, Venetu i Friuliju. Cilj je ovog izlaganja predstaviti majstore i djela koja se javljaju u Istri i Hrvatskom primorju od 1750. do 1830., a kako bi se prikazao njihov stilski razvoj i preobrazba iz baroknog u zreli klasicizam.

ZLATKO
UZELAC
Institut za povijest
umjetnosti, Zagreb

**PROČELJE VODENIH
VRATA TVRĐAVE OSIJEK
— SLAVOLUK GRADIŠKIM
I BRODSKIM GRANIČARIMA
ZA POBJEDU KOD KOLINA
18. LIPNJA 1757.**

Vodena vrata u Osijeku imaju nešto reprezentativnije pročelje izgrađeno 1757. Izvedeno je u obliku reminiscencije arhitekture rimskog slavoluka. To nije tek jedan rani iskaz nadolazećega baroknog klasicizma nego doista slavoluk

jedne osobite pobjede koju je sama carica Marija Terezija nazvala „novi rodendan Carstva“. Nakon što je, započevši Sedmogodišnji rat, pruski kralj Fridrih Veliki umarširao s vojskom u Češku, u bitci pred Pragom teško je i, činilo se, fatalno porazio carsku vojsku. Pripremajući se zatim za konačan obračun, najavio je da će to biti kao „odlučna bitka kod Pharsale, bitka između kuća Austrije i Brandenburga u kojoj će on biti Cezar austrijskom Pompeju“. No u bitci koja je uslijedila kod Kolina 18. lipnja 1757. došlo je do prekreta — zahvaljujući posebno slavonskim graničarima Gradiške i Brodske regimente — do poraza i povlačenja Prusa. U očekivanju povratka pobjednika podignut je u Osijeku trajni slavoluk, no rat se nastavio dalje i za trijumf ubrzo više i nije bilo razloga.

KLASICIZAM U RATKO URBANISTICI VUČETIĆ KONTINENTALNE HRVATSKE

Institut za povijest
umjetnosti, Zagreb

Od druge polovine 18. stoljeća javlja se novi tip naselja klasicističkih obilježja. Bjelovar, Nova Gradiška i Kraljevica planiraju se u sklopu modernizacijskih procesa centralne državne vlasti, dok su Sveti Križ Začretje, Sisak i Kneževo feudalna trgovišta. Kronološki i prema osnovnim morfološkim elementima, navedena naselja pripadaju vremenu pojave klasicizma, koje se može razlikovati od dotadašnjih baroknih intencija u urbanistici. Osnovna obilježja planiranja mogu se svesti na izrazitu geometrijsku pravilnost, elementarnu funkcionalnost, izraženu hijerarhiju prostornih elemenata i arhitekture, te pravilan trg pravokutnog oblika kao prostorno ishodište. Namjera je prikazati društvene i gospodarske uvjete nastanka gradskih naselja, razloge i funkcije koji su utjecali na njihov nastanak i oblikovanje. Prema namjeni, dominantna je privredna uloga naselja, s različitim predznacima (luka, brodogradilište, arsenal, tj. protoindustrija u Kraljevici, sjedište vlastelinstva agrarnih obilježja — Začretje, Kneževo, uz vojne funkcije na području Vojne krajine). S obzirom na funkcionalne razlike, prikazat će se i oblikovni elementi pojedinih naselja — prostorna struktura, parcelacija, sakralna i profana arhitektura, uz izdvajanje zajedničkih karakteristika.

GORAN DUBROVNIK
VUKOVIĆ I ARHITEKTONSKA MISAO
Samostalni istraživač KLASICIZMA

Od svih očitovanja klasicizma na području arhitektonskog stvaralaštva teorijska su nastojanja kod nas najmanje poznata. A ipak je u Dubrovniku klasicizam i na tome polju ostavio tragove koje tek treba obuhvatno istražiti. Njihov raspon nije duži od dva desetljeća prve polovine 19. stoljeća i, koliko se zasad može reći, plod su djelatnosti četvorice autora. Dvojica su domaći ljudi, obrazovani i imućni Dubrovčani Petar Frano Allety-Stay i Ivo Bizzaro, dok Urban Lampredi i jedini praktičar u tome krugu, Lorenzo Vitelleschi, u grad sv. Vlaha dolaze izvana zbog profesionalnih angažmana. Interesi im obuhvaćaju niz problematskih cjelina, od opskurnih mjesta Vitruvijeva traktata, do praktičnih pitanja arhitektonske struke i filozofijskih eksursa, a u ono su doba bili predstavljeni na domaćoj i inozemnoj kulturnoj sceni. Stoga će se u izlaganju pružiti uvid u živote i sudbine Allety-Staya, Bizzara, Lampredija i Vitelleschija, prikazati njihova djela i rekonstruirati lektira, osvjetliti kontakte i preokupacije te odmjeriti njihov doprinos artikulaciji arhitektonske misli u razdoblju klasicizma.

VLASTA KLASICISTIČKA
ZAJEC TRANSFORMACIJA STILA
Institut za povijest umjetnosti, Zagreb NA PRIMJERU INVENTARA
ŽUPNIH CRKAVA
U BEDNJI I KAMENICI

Usporednom analizom stilskih i tipoloških obilježja baroknih, kasnobaroknih i klasicističkih oltara, propovjedaonica i skulpture u župnim crkvama Uznesenja Blažene Djevice Marije u Bednji i sv. Bartola u Kamenici razmotrit će se i protumačiti pojedine karakteristične odlike klasicističkog stila. Nekoliko kiparskih radova sačuvanih u sklopu tih cjelina pripisano je temeljem arhivskih izvora i stilske analize Matiji Gallu, kiparu štajerskog podrijetla čija je aktivnost na području sjeverne Hrvatske zabilježena potkraj 18. i u prvim desetljećima 19. stoljeća. Analizom obilježja tih, kao i drugih radova dovedenih u dosadašnjim istraživanjima u vezu s Gallom, nastojat će se produbiti spoznaje o njegovu kiparskom opusu te osobinama njegova plastičkog izričaja u kontekstu klasicističke stilske paradigme.

GRKOKATOLIČKE CRKVE JOŠKO
 POKROVA PRESVETE ZANINOVIĆ
 BOGORODICE U KRIČKAMA ANTONIA
 I PREOBRAŽENJA TOMIĆ
 GOSPODINOVA U BALJCIMA Gradski muzej Drniš
 KOD DRNIŠA: NASTANAK —
 DEVASTACIJE — OBNOVA

Grkokatoličke crkve u selima Kričke i Baljci, u narodu poznatije kao „Roge“, sagrađene su u prvoj polovini 19. stoljeća i predstavljaju bisere sakralnog graditeljstva drniškog kraja. Crkve je projektirao arhitekt Valentin Presani (Udine, 1788. – 1861.) tijekom boravka u Dalmaciji. U dnevničkim zapisima arhitekta zabilježeno je kako je crkva sagrađena u roku od 97 radnih dana. Crkvu u Baljcima ne spominje u svojim zapisima pa se može zaključiti da je građena po njegovu odlasku. Gradnju crkava vodio je nadzidar Nardini, zaslužan i za izradu posvetnih ploča postavljenih 1836. godine. Tijekom i neposredno nakon Drugoga svjetskog rata obje su crkve zapaljene, a tijekom Domovinskog rata crkva u Kričkama bila je minirana. Stanje na crkvama nakon devastacija bilo je dokumentirano, no nije se pristupalo obnovi. Zahvaljujući inicijativi djelatnika Gradskog muzeja Drniš i Grkokatoličke biskupije u Križevcima crkva Pokrova Presvete Bogorodice u Kričkama bit će obnovljena u sklopu trogodišnjeg projekta (2013. – 2015.) pod financijskim pokroviteljstvom Ministarstva kulture RH i grkokatoličkoga Dalmatinskog vikarijata.

NEKOLIKO UVODNIH ANDREJ
 OPASKI O KLASICISTIČKOJ ŽMEGAČ
 ARHITEKTURI Institut za povijest
 umjetnosti, Zagreb

Pozivajući se na oblike antičkih hramova, arhitektura u razdoblju klasicizma posreduje neke vrijednosti što su bile suprotne europskim monarhističkim oblicima vlasti. Također je posrijedi bio spomen na poganske, pretkršćanske kultove, što je trebalo biti strano crkvenim shvaćanjima i institucijama, a poklapalo se, međutim, s prosvjetiteljskim duhovnim i političkim gibanjima. Osim u monumentalnoj arhitekturi, znakovita su bila zbivanja i na području perivojnog oblikovanja, gdje je uvođena mala arhitektura različitih provenijencija, ne samo antičke nego i srednjovjekovne,

orijentalne i azijske. Za recepciju klasicističkih oblika u arhitekturi kontinentalne Hrvatske također su važne bile društvene okolnosti, odnosno interesi i orijentacija u redovima plemstva, u građanskom sloju te u crkvenim strukturama. Uz nekoliko istaknutih primjera bit će riječi o raširenosti klasicizma i o putevima njegova dolaska u našu sredinu.

MAJA ŽVORC
 Samostalna istraživačica

CRTEŽ KATAFALKA CARA FRANJE II. PODIGNUTOG U ZAGREBAČKOJ KATEDRALI

U rukopisnoj Župnoj spomenici crkve u Lepoglavi (*Liber Memorabilium Parochiae Lepoglavensis ab anno 1401 usque 1789*) nalazi se neobjavljeni crtež katafalka podignutog u zagrebačkoj katedrali 1835. godine u povodu održavanja pogrebne svečanosti u čast caru Franji II. Katafalk određuju klasicističke značajke – u kompoziciji, proporcijama i dekorativnim rješenjima – a iz barokne je tradicije zadržan tek baldahin. Na vrhu pristupnih stuba osvijetljenih svijećama postavljeno je monumentalno postolje ukrašeno hermskim pilastrima koji nose profilirani vijenac, pločom s natpisom i carskim simbolima. Na postolju je postavljen jednostavan sarkofag povrh kojeg se nalazi atektonski tip baldahina ukrašen grbom obitelji Habsburg. Pogrebnu svečanost u čast Franje II. organizirao je zagrebački biskup Aleksandar Alagović, koji je ujedno bio kraljev tajni savjetnik (lat. *Majestatis Intimo Consiliario*). Izuzev crteža u spomenici, jedini zasad poznati grafički prikaz katafalka podignutog unutar hrvatske crkve ili doma u čast i spomen habsburškom caru jest kasnobarokni katafalk Franje I. Stjepana Lotarinškog († 1765.) koji je podignut u Ilirsko-ugarskom kolegiju u Bologni. Tijela habsburških careva izlagana su i pokopana u Beču, no diljem europskih gradova (poput Bologne i Zagreba) organizirane su pogrebne svečanosti koje su glorificirale preminule careve i njihovu vladavinu.

Znanstveno – stručni skup

KLASICIZAM U HRVATSKOJ

Organizacijski odbor

MILAN PELC
MIROSLAV GAŠPAROVIĆ
IRENA KRAŠEVAC
JOŠKO BELAMARIĆ
ANDELKA GALIĆ
IVA RAIĆ STOJANOVIĆ
ANA ŠVERKO
ANDREJ ŽMEGAČ

Organizatori skupa

INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI

INSTITUT ZA
POVIJEST UMJETNOSTI

Ulica grada Vukovara 68
HR - 10000 Zagreb
+385 1 6112 744
ured@ipu.hr
www.ipu.hr

MUZEJ ZA
UMJETNOST I OBRT

Trg maršala Tita 10
HR - 10000 Zagreb
+385 1 4882 111
muo@muo.hr
www.muo.hr

DRUŠTVO POVJESNIČARA
UMJETNOSTI HRVATSKE

Preradovićeve 44
HR - 10000 Zagreb
+385 1 4812 920
dpuh@inet.hr
www.dpuh.hr

Program
i knjiga sažetaka

Nakladnik INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI

Za nakladnika MILAN PELC

Uredništvo IRENA KRAŠEVAC
IVA RAIČ STOJANOVIĆ

Lektura IVANA MAJER

Grafičko oblikovanje DZN STUDIO
i priprema

Tisak DENONA

Naklada 200 PRIMJERAKA

ISBN 978-953-7875-20-6

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne
i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 878334.

ZAGREB, SVIBANJ 2014.

Skup je organiziran uz potporu:

MZOS

MINISTARSTVO ZNANOSTI,
OBRAZOVANJA I SPORTA
REPUBLIKE HRVATSKE

ZAKLADA HRVATSKE AKADEMIJE
ZNANOSTI I UMJETNOSTI

MUZEJ ZA UMJETNOST I OBRT

